

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๑๔ สุขุมวิท ๒๓ แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๐-๒๖๕๙-๕๐๐๐
ภายใน ๑-๕๖๖๖ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๖๕๘-๐๓๑๑

ข่าวจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับประจำวันที ๓๐ พ.ค.- ๕ มิ.ย. พ.ศ.๒๕๕๗ หน้า ๔๔ ข่าว ๑๒๒,๙๐๔.-

ศูนย์สารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูที่ได้ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

เปลี่ยนการศึกษาไทย ด้วยการศึกษากทางเลือก

บันทึกนอกห้องเรียน

โครงการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ :
Media for all project
Mediaforall.project@gmail.com
<http://www.chumchontai.com>

อินทิรา วิทยสมบูรณ์

- 5 -

จากเวทีสรุปบทเรียนเด็กเยาวชนเครือข่ายการศึกษาทางเลือกที่
จัดโดยแผนพัฒนาสุขภาพเด็กและเยาวชน หรือ Dekplus ภายใต้การสนับสนุนของ สสส. นั้น พบว่า

การศึกษาทางเลือกเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทั้งหลากหลายบริบท หลากหลายเครื่องมือการเรียนรู้ และหลากหลายรูปแบบ กระบวนการ

เบื้องต้น อาจแบ่งการศึกษาทางเลือก ออกได้เป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1.รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยครอบครัว เช่น กลุ่มบ้านเรียน กลุ่มโฮมสคูล(บ้านเรียน) คือการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนเองสนใจอย่างเต็มที่ เป็นการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2.รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยอิงกับ กชน. เช่น โรงเรียนเมื่อนแสงดาว โรงเรียนเมื่อนาวาศ โรงเรียนสาธิตชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระสังฆราช โรงเรียนเมื่อนแสงดาวธรรมชาตวิทยา อำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย คือ ศูนย์การเรียนรู้การศึกษาทางเลือกอยู่ประจำสำหรับเด็กหญิงด้อยโอกาสที่ได้โอกาสทางการศึกษา สอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาต้นถึงมัธยมศึกษาปลาย โดยมีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสนับสนุนวัฒนธรรมวิถีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ เช่น การนวดแผนไทย จพกรรม เกษตรอินทรีย์ โดยใช้วิธีการเรียนรู้การปฏิบัติจริงจากพ่อครูแม่ครู การศึกษาด้านคำขวัญตนเองแล้วนำความรู้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในโรงเรียน

โรงเรียนเมื่อนาวาศ อำเภอแม่เือง จังหวัดเชียงใหม่ คือ โรงเรียนของชุมชนปกากะญอที่มีหลักสูตรเรียนรู้ที่มุ่งสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์ของความเป็นปกากะญอ โดยมีปราชญ์ชุมชนมาถ่ายทอดความรู้ต่างๆ เช่น ตำนาน/นิทาน การเล่นต๋อง การอ้อฮา(การขยับทรวง) รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อสร้างความเข้าใจในวิถีปกากะญอที่ป่าเป็นฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของชีวิต

โรงเรียนสาธิตชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระสังฆราช มศว. อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ คือ โรงเรียนที่มุ่งเน้นสร้างการเรียนรู้ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ การทำมาหากิน โดยมีการสร้างการเรียนรู้เรื่องการปลูกข้าว การเลี้ยงสัตว์ การปลูกผักกึ่งเอง ที่กระบวนการจัดการเรียนรู้ครบวงจร พอเพียงยึดหลักตามคำสอนของสมเด็จพระสังฆราช ดังนั้น การเรียนการสอนของโรงเรียนจึงเน้นการปฏิบัติเป็นหลัก ตามความถนัด ตามความเหมาะสม บนอัตลักษณ์ที่สำคัญของโรงเรียน คือ เลือกรับสิ่งใหม่ ไม่ทิ้งสิ่งเก่า หน้ากาบเจ้าผู้รู้ท้องถิ่นเอง

3.รูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชนโดยกลุ่มเยาวชน เช่น โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา กลุ่มรักษ์เขาชะเมา กลุ่มเก๋อญอโพ กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ และโรงเรียนชุมชนชาวนา

โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ คือ องค์การสาธารณประโยชน์ที่ทำงานด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาที่มีภารกิจเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาล้านนาจากพ่อครูแม่ครู และสืบสานองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไป โดยกระบวนการเรียนรู้ของโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนานั้นจะมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการจัดค่ายการเรียนรู้ และการจัดฝึกอบรมด้านต่างๆ เช่น ค่ายเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาล้านนา ค่ายการเรียนรู้เรื่องรากเหง้า ฯลฯ การจัดฝึกอบรมให้กับเยาวชน และมีหลักสูตรเรียนรู้วิชาภูมิปัญญาล้านนา เช่น พืชน้ำเมือง นครพิงค์เมือง ตักลงสับโต

ชัย ภาษาล้านนา การทอดผ้า การดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง เป็นต้น

กลุ่มรักษ์เขาชะเมา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง คือ กลุ่มที่ทำงานเรื่องการพัฒนาเด็ก เยาวชน และชุมชน ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับเด็ก เยาวชน และชุมชน โดยผ่านค่ายต่างๆ เช่น ค่ายสิ่งแวดล้อม ค่ายวัฒนธรรม และมีการยกระดับการทำงานสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน มีการจัดการเรียนรู้ผ่านเวทีระดับตำบลร่วมกัน เกิดการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นแล้วจำนวน 5 ศูนย์การเรียนรู้

กลุ่มเก๋อญอโพ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ คือ กลุ่มเด็กเยาวชนปกากะญอที่รวมตัวกันเพื่อสร้างการเรียนรู้เรื่องวิถีชุมชน การสืบต่อวัฒนธรรม ประเพณี โดยมีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้วิถีเขียนปกากะญอ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนผ่านตำนาน/นิทาน บทอา การเรียนรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติผ่านการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร ป่าชุมชน ที่มีปราชญ์ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ กลุ่มกิจกรรมที่เริ่มต้นจากสนับสนุนการศึกษาให้แก่เด็ก ที่ต่อมาได้ยกระดับงานเป็นส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้กับชุมชน ศึกษาวิเคราะห์บริบทและปัญหาชุมชน จนเกิดเป็นกลุ่มกิจกรรมตามชุมชนของสมาชิก ที่มีกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับเพื่อนสู่เพื่อน (ทั้งใน

โรงเรียนและชุมชน) ที่เลี้ยงดูน้อง ผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ งานวิจัยท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีสามภูมิปัญญา วิถีชุมชน และรักษาสาน ทรัพยากรธรรมชาติ

โรงเรียนชุมชนชวาวนา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดมหาสารคาม คือ โรงเรียนทางเลือกที่เปิดขึ้นสำหรับชาวนาและลูกหลานชาวนา ที่มีการ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้เด็กเยาวชนเกิดสำนึกรักและ ห่วงแหนในชุมชนกันทำเน็ด

4.รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยโรงเรียนในระบบ เช่น โรงเรียน รุ่งอรุณ

โรงเรียนรุ่งอรุณ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ คือ โรงเรียนวิถีพุทธ ที่มีการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมจริง ปัญหาจริง แหล่งข้อมูลจริง เพื่อ มุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจตัวเองและสังคม โดยมี กระบวนการเรียนรู้และเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ การลงพื้นที่ การพัฒนาสื่อเพื่อถ่ายทอด ความรู้ เป็นต้น

5.รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยมีหลักสูตรเฉพาะของตนเอง เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี คือ โรงเรียน ทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาส (เช่น ยากจน กำพร้า เป็นต้น) ที่มุ่ง สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมี คุณภาพและมีความสุขในสังคม บนหลักการที่เคารพต่อความเสมอภาค ปรารถนาภาพ และสิทธิเสรีภาพระหว่างกัน

การศึกษาทางเลือก ตั้งอยู่บนปรัชญาที่เชื่อมั่นว่า การเรียนรู้ไม่ ได้เกิดแต่ในห้องเรียนในโรงเรียนเท่านั้น แต่การเรียนรู้มีอยู่รอบตัว สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งในและนอกรั้วโรงเรียน เกิดขึ้นในครอบครัว เกิดขึ้นภายในชุมชนโดยปราศจากชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยที่มีฐานสำคัญคือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาของภาคส่วนต่างๆ

และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 รูปแบบที่ยกขึ้นมาข้างต้นนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลุ่ม สถาบัน และโรงเรียนที่ได้ขับเคลื่อนงาน เพื่อปฏิรูปการศึกษาร่วมกัน ที่ยังมีกลุ่ม สถาบัน และโรงเรียนอีกเป็น จำนวนมากนอกเหนือจากรูปแบบที่ยกมาข้างต้นนี้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ของการศึกษาทางเลือกนั้น ตั้งอยู่บน หลักคิดสำคัญที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนค้นพบตัวเอง สามารถแสวง หาความรู้ ค้นคว้า ออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ตามศักยภาพ ความสนใจ และต้นทุนฐานความรู้ของชุมชน ภายใต้หลักคิดอันเป็นหัวใจเช่นนี้ กระบวนการเรียนรู้ของการ ศึกษาทางเลือกจึงให้ความสำคัญกับการลงมือปฏิบัติมากกว่าการท่องจำ เน้นการลงมือทดลองมากกว่าการบอกให้เชื่อตามเห็นการแก้ไขวิเคราะห์ สถานการณ์และปัญหาที่สามารถเชื่อมโยงตนเองกับชุมชนกับสังคม และโลกได้ โดยมีกระบวนการสร้างการเรียนรู้ 5 กระบวนการ ดังนี้

1. ค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง

การศึกษาในระบบนั้น ผู้เรียนไม่มีสิทธิในการออกแบบความรู้ที่ อยากรู้ตามความถนัด ความสนใจ หรือความชอบของตนเองได้ การขาดสิทธิในการออกแบบการเรียนรู้ของตนเองก็กลายเป็นอุปสรรค ต่อการเรียนรู้ของเด็กๆ

เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกิด ขึ้นกับเด็กและเยาวชนนั้น ต้องเกิดขึ้นจากการออกแบบการเรียนรู้ที่ คำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ของการ ศึกษาทางเลือกนั้น “ผู้เรียน” จึงมีสิทธิในการออกแบบและค้นคว้า ความรู้ตามความสนใจ ความถนัดของตนเอง เช่น การจัดการเรียนรู้ ของเครือข่ายเยาวชนโง่เขียนสืบสามภูมิปัญญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ที่สามารถให้เด็ก เยาวชนแต่ละคนเลือก เรียนในสาขาวิชา องค์กรความรู้ที่ตัวเองสนใจ ชื่นชอบ หรืออยากรู้ อยากลอง โดยไม่กดดันเงื่อนไขตัวชี้วัดอยู่ที่ผู้สอนกับผู้เรียนที่จะพิจารณาร่วมกัน

2.หาข้อมูลจากผู้รู้ พ่อครู แม่ครู

การเรียนการสอนในระบบการศึกษา เป็นการสอนที่เน้นท่องจำ มากกว่าการเรียนรู้ เป็นการเรียนที่ห่างไกลจากชีวิต ไม่ได้สอนทักษะ ชีวิตอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับประยุกต์ใช้ความรู้ในการประกอบ อาชีพเพื่อเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว อีกทั้งกระบวนการสร้างการ เรียนรู้ในเรื่องอันเป็น “ราก” เป็น “เหง้า” ของความเป็นตัวเขา ความ เป็นพ่อแม่ ชุมชนนั้นก็ยังมีอยู่จำกัด

ระบบการศึกษาเช่นนี้จึงได้พรากเด็กให้ห่างไกลจากความเป็นตัว ตนของเขา สัมผัสตนเอง และละทิ้งถิ่นฐาน ทั้งที่แท้จริงแล้วนั้น ชุมชน ท้องถิ่นล้วนมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่สืบทอดสืบสานและสอดคล้องกับ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม